

DOI: 10.52363/2414-5866-2026-1-13

УДК 351:327:341.1/.8

Черніков Владислав, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID: 0009-0008-3176-9230

Chernikov Vladyslav, Postgraduate student at the Department of Public Management and Administration of the Hrigoriy Skovoroda University in Pereyaslav

ПРИНЦИПИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

PRINCIPLES AND REGULARITIES OF THE FUNCTIONING OF THE INTERNATIONAL SECURITY SYSTEM: A PUBLIC ADMINISTRATION PERSPECTIVE

Узагальнення теоретичних і прикладних підходів до аналізу принципів і закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки дає підстави стверджувати, що сучасна архітектура безпеки формується під впливом поєднання нормативно-правових засад і об'єктивних структурних характеристик міжнародного середовища. Принципи, закріплені в міжнародному праві, насамперед у Статуті ООН, виступають базовими регуляторами поведінки держав, забезпечуючи мінімально необхідний рівень передбачуваності та впорядкованості міжнародних відносин. Водночас їх реалізація значною мірою залежить від політичної волі держав і ефективності механізмів державного управління у сфері безпеки.

Доведено, що анархічний характер міжнародної системи зумовлює домінування логіки «самодопомоги», конкуренції та балансування сил, що об'єктивно ускладнює досягнення стійкої рівноваги в системі міжнародної безпеки. У цьому контексті закономірність виникнення «дилеми безпеки» виступає ключовим чинником ескалації напруженості, що потребує від держав впровадження зважених управлінських рішень, спрямованих на поєднання оборонної спроможності з дипломатичними та інституційними інструментами стримування конфліктів.

Обґрунтовано, що важливою тенденцією розвитку міжнародної безпеки є її комплексна трансформація, яка проявляється у розширенні

змісту безпеки та включенні до неї економічних, інформаційних, кібернетичних, екологічних і соціальних компонентів. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність переходу від вузькогалузевих до інтегрованих підходів державного управління, що передбачають координацію діяльності різних секторів публічної політики та залучення широкого кола інституцій.

Встановлено, що зростання ролі міжнародних організацій і безпекових інститутів є закономірною відповіддю на виклики анархічного середовища, оскільки вони забезпечують координацію дій держав, сприяють формуванню спільних норм і стандартів поведінки та створюють умови для реалізації механізмів колективної безпеки. Водночас їх ефективність залишається обмеженою через суперечності інтересів держав і відсутність дієвих механізмів примусу.

У державно-управлінському аспекті функціонування системи міжнародної безпеки характеризується необхідністю формування адаптивних, багаторівневих і стратегічно орієнтованих моделей управління, здатних забезпечити баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. Особливого значення набуває інституційна спроможність держав до участі у міжнародних безпекових процесах, розроблення ефективних стратегій національної безпеки та інтеграції у глобальні й регіональні системи колективної безпеки.

Ключові слова: *публічне управління, міжнародні відносини, забезпечення миру та безпеки, національна безпека, глобальна безпека, міжнародна безпека, міжнародні безпекові організації, ООН, принципи, закономірності.*

A synthesis of theoretical and applied approaches to the analysis of the principles and regularities governing the functioning of the international security system provides grounds to assert that the contemporary security architecture is shaped by a combination of legal-normative foundations and the objective structural characteristics of the international environment. Principles enshrined in international law, foremost in the Charter of the United Nations, serve as fundamental regulators of state behavior, ensuring a minimum level of predictability and order in international relations. At the same time, their implementation largely depends on the political will of states and the effectiveness of public administration mechanisms in the field of security.

It has been demonstrated that the anarchic nature of the international system determines the dominance of the logic of "self-help," competition, and the balancing of power, which objectively complicates the achievement of stable

equilibrium within the international security system. In this context, the regularity of the emergence of the "security dilemma" acts as a key factor in the escalation of tensions, requiring states to adopt well-balanced governance decisions aimed at combining defensive capabilities with diplomatic and institutional instruments of conflict deterrence.

It is substantiated that an important trend in the development of international security is its comprehensive transformation, manifested in the expansion of the concept of security to include economic, informational, cyber, environmental, and social components. This, in turn, necessitates a shift from sector-specific to integrated approaches in public administration, involving the coordination of various public policy sectors and the engagement of a wide range of institutions.

It has been established that the growing role of international organizations and security institutions represents a natural response to the challenges of an anarchic environment, as they ensure the coordination of state actions, facilitate the development of common norms and standards of conduct, and create conditions for the implementation of collective security mechanisms. However, their effectiveness remains limited due to conflicting state interests and the lack of effective enforcement mechanisms.

From a public administration perspective, the functioning of the international security system is characterized by the need to develop adaptive, multi-level, and strategically oriented governance models capable of ensuring a balance between national interests and international obligations. Of particular importance is the institutional capacity of states to participate in international security processes, to develop effective national security strategies, and to integrate into global and regional collective security systems.

Keywords: *public administration, international relations, peace and security provision, national security, global security, international security, international security organizations, United Nations, principles, regularities.*

Постановка проблеми. Сучасна система міжнародної безпеки перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлено зростанням кількості традиційних і нетрадиційних загроз, ускладненням структури міжнародних відносин та посиленням взаємозалежності держав. Збройні конфлікти, гібридні війни, кіберзагрози, міжнародний тероризм, енергетична та інформаційна нестабільність формують нову конфігурацію ризиків, які виходять за межі класичних підходів до забезпечення безпеки.

У цих умовах особливого значення набуває дослідження принципів і закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки крізь

призму державно-управлінського аналізу, оскільки саме держави залишаються ключовими акторами формування, реалізації та координації безпекової політики на глобальному та регіональному рівнях. Ефективність державного управління у сфері міжнародної безпеки визначає здатність держав реагувати на кризові явища, брати участь у міжнародних інституційних механізмах та забезпечувати національні інтереси в умовах зростаючої невизначеності.

Водночас існує потреба у переосмисленні традиційних підходів до аналізу міжнародної безпеки, оскільки сучасні процеси демонструють зміщення акцентів від виключно військово-політичних компонентів до комплексного охоплення політичних, економічних, соціальних, технологічних та екологічних вимірів безпеки. Це вимагає формування нових управлінських моделей, здатних інтегрувати різнорівневі механізми реагування та координації.

Окремого значення набуває необхідність дослідження закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки в умовах трансформації світового порядку, посилення багатополлярності та конкуренції глобальних центрів впливу. У таких умовах державне управління у сфері безпеки має адаптуватися до динамічних змін, забезпечуючи баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями.

Аналіз принципів і закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки в державно-управлінському вимірі дозволяє глибше зрозуміти механізми формування сучасної архітектури безпеки та визначити ефективні підходи до її вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблематика принципів і закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки активно розробляється у межах різних теоретичних підходів міжнародних відносин та державного управління. Значний внесок у дослідження структурних закономірностей міжнародної системи зробив К. Волц, який обґрунтував анархічний характер міжнародного середовища та визначив логіку «самодопомоги» і балансування сил як базові закономірності поведінки держав. Його підхід отримав подальший розвиток у працях Д. Міршаймер, який акцентував увагу на прагненні держав до максимізації сили та постійній конкуренції в умовах невизначеності. Важливе значення для розуміння сучасних трансформацій безпеки мають дослідження Б. Бузан та О. Вевер, у яких обґрунтовано розширення поняття безпеки та введення концепції секторного аналізу і регіональних безпекових комплексів, що відображають взаємозалежність

держав у глобалізованому світі. Інституційний вимір міжнародної безпеки досліджено у працях Р. Кеохейн, який підкреслює роль міжнародних організацій у зниженні невизначеності та координації міждержавної взаємодії в умовах анархії.

Проблеми балансування сил, міжнародного порядку та інституціоналізації безпеки також розглядаються у роботах Г. Булл, який визначає баланс сил як ключовий механізм підтримання стабільності міжнародного суспільства. Окремі аспекти взаємодії безпеки та державного управління аналізуються у сучасних дослідженнях українських науковців, зокрема В. Горбуліна, О. Литвиненка, М. Требіна, які акцентують увагу на необхідності адаптації національних систем управління до нових глобальних викликів.

Цілі дослідження є виокремлення та обґрунтування принципів та закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки з урахуванням державно-управлінського аспекту.

Виклад основного матеріалу. Система міжнародної безпеки в сучасних умовах розглядається як складна багаторівнева та багатокомпонентна система взаємодії держав, міжнародних організацій та інших акторів міжнародних відносин, спрямована на запобігання війнам, врегулювання конфліктів і підтримання стабільності у глобальному та регіональному вимірах. Її функціонування базується на сукупності принципів і закономірностей, які формуються під впливом міжнародного права, політичних інтересів держав, балансу сил та інституційних механізмів координації безпекової політики. У науковій літературі підкреслюється, що міжнародна безпека є системним явищем, яке включає не лише військово-політичні, а й економічні, інформаційні, екологічні та гуманітарні виміри, що визначають комплексність сучасних загроз і способів їх нейтралізації.

Принципи функціонування системи міжнародної безпеки формуються як фундаментальні нормативно-ціннісні орієнтири, що визначають допустимі межі поведінки держав у міжнародному середовищі та забезпечують відносну впорядкованість анархічної за своєю природою міжнародної системи. Їх сутність полягає у закріпленні універсальних правил взаємодії, які визнаються міжнародним співтовариством і виступають основою формування стабільного міжнародного правопорядку. Ці принципи мають як правовий, так і політичний характер, оскільки поєднують юридично обов'язкові норми міжнародного права з практикою міждержавної взаємодії.

Ключовим джерелом закріплення зазначених принципів є Статут Організації Об'єднаних Націй, положення якого визначають основні цілі та

засади функціонування міжнародної системи безпеки. Зокрема, відповідно до статті 1 Статуту, однією з головних цілей міжнародного співтовариства є підтримання міжнародного миру і безпеки шляхом застосування колективних заходів для запобігання загрозам та врегулювання конфліктів мирними засобами [1]. У свою чергу, стаття 2 конкретизує принципи, яких мають дотримуватися держави, формуючи нормативну основу їх поведінки.

Одним із базових є принцип суверенної рівності держав, який передбачає юридичну рівність усіх держав незалежно від їхнього політичного, економічного чи військового потенціалу. Цей принцип означає визнання територіальної цілісності, політичної незалежності та права кожної держави самостійно визначати внутрішню і зовнішню політику [2]. У практичному вимірі він забезпечує формальну рівноправність суб'єктів міжнародних відносин і виступає передумовою їх участі в міжнародних організаціях та договірних відносинах.

Не менш важливим є принцип невтручання у внутрішні справи держав, який обмежує можливість зовнішнього впливу на питання, що належать до внутрішньої компетенції держави. Відповідно до положень Статуту ООН, міжнародні інституції, зокрема ООН, не мають права втручатися у справи, що входять до внутрішньої юрисдикції держав, за винятком випадків застосування примусових заходів у межах підтримання миру [3]. Цей принцип є важливим гарантом державного суверенітету, водночас у сучасних умовах він зазнає трансформації під впливом концепцій гуманітарного втручання та відповідальності за захист.

Принцип мирного врегулювання міжнародних спорів передбачає обов'язок держав вирішувати конфлікти шляхом переговорів, медіації, арбітражу або судового розгляду таким чином, щоб не наражати на загрозу міжнародний мир і безпеку. Його значення полягає у мінімізації ризику ескалації конфліктів та створенні інституційних механізмів їх врегулювання. У тісному взаємозв'язку з ним перебуває принцип незастосування сили або загрози силою, який є одним із ключових у сучасному міжнародному праві. Відповідно до Статуту ООН, держави зобов'язані утримуватися від застосування сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності інших держав [1]. Цей принцип фактично закріплює заборону агресії як засобу вирішення міжнародних суперечностей і є наріжним каменем глобальної системи безпеки.

Важливу роль відіграє також принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, який зобов'язує держави дотримуватися взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань. Його дотримання забезпечує

передбачуваність і стабільність міжнародних відносин, формує довіру між державами та сприяє ефективному функціонуванню міжнародних інституцій. У Статуті ООН цей принцип прямо закріплений як обов'язок держав виконувати свої зобов'язання добросовісно [1].

Окрему групу становлять принципи колективної безпеки та міжнародного співробітництва, які відображають перехід від індивідуалістичних моделей забезпечення безпеки до кооперативних. Система колективної безпеки передбачає, що агресія проти однієї держави розглядається як загроза для всіх, а отже, вимагає спільної реакції міжнародного співтовариства. Відповідно до Статуту ООН, держави зобов'язані надавати допомогу організації у здійсненні заходів щодо підтримання миру та утримуватися від підтримки держав, щодо яких застосовуються санкції [3]. Це формує інституційні передумови для узгоджених дій у сфері безпеки.

У державно-управлінському аспекті зазначені принципи не залишаються виключно декларативними нормами, а трансформуються у конкретні механізми формування та реалізації державної політики. Зокрема, вони інтегруються у системи стратегічного планування національної безпеки, визначають зміст зовнішньополітичних доктрин, концепцій безпеки та оборони, а також впливають на побудову інституційної архітектури державного управління. Державні органи, відповідальні за формування та реалізацію безпекової політики, зобов'язані враховувати ці принципи при ухваленні рішень, що забезпечує узгодженість національної політики з міжнародно-правовими нормами.

Крім того, зазначені принципи виступають основою для функціонування механізмів багаторівневого врядування у сфері міжнародної безпеки, де поєднуються національні, регіональні та глобальні рівні управління. Вони визначають рамки взаємодії держав із міжнародними організаціями, такими як ООН, а також із регіональними безпековими структурами, сприяючи формуванню цілісної системи реагування на сучасні виклики і загрози.

Таблиця 1.

Принципи функціонування системи міжнародної безпеки у державно-управлінському аспекті

Принцип	Зміст принципу	Нормативне закріплення	Державно-управлінський вимір
Суверенна рівність держав	Визнання юридичної рівності всіх держав, їх	Статут ООН, ст. 2(1)	Забезпечує рівноправну участь держав у міжнародних

	територіальної цілісності та політичної незалежності		організаціях, формує основу зовнішньополітичної діяльності
Невтручання у внутрішні справи	Заборона втручання у питання, що належать до внутрішньої компетенції держав	Статут ООН, ст. 2(7)	Визначає межі зовнішньополітичного впливу, формує політику суверенного управління
Мирне врегулювання спорів	Обов'язок держав вирішувати конфлікти мирними засобами	Статут ООН, ст. 2(3), гл. VI	Реалізується через дипломатію, переговори, міжнародний арбітраж і судові механізми
Незастосування сили або загрози силою	Заборона застосування сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності держав	Статут ООН, ст. 2(4)	Формує оборонну політику держав, обмежує застосування військових інструментів
Сумлінне виконання міжнародних зобов'язань	Обов'язок держав дотримуватися укладених міжнародних договорів	Статут ООН, ст. 2(2), Віденська конвенція про право міжнародних договорів (1969)	Забезпечує стабільність міжнародної взаємодії, інтегрується у національні правові системи
Коллективна безпека	Спільна реакція держав на загрози миру та агресію	Статут ООН, гл. VII	Реалізується через участь у міжнародних організаціях та безпекових альянсах
Міжнародне співробітництво	Взаємодія держав у вирішенні глобальних проблем	Статут ООН, ст. 1(3)	Сприяє координації політики, розвитку партнерств і багатостороннього управління

Отже, принципи функціонування системи міжнародної безпеки виступають не лише нормативною основою міжнародного правопорядку, а й ключовим інструментом державного управління, що забезпечує

узгодженість дій держав у сфері підтримання миру та стабільності, а також сприяє формуванню ефективної та адаптивної глобальної архітектури безпеки.

Закономірності функціонування системи міжнародної безпеки відображають об'єктивні тенденції її розвитку та взаємодії елементів. Однією з фундаментальних закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки є її анархічний характер, який полягає у відсутності наддержавного центру влади, здатного забезпечити примусове виконання загальнообов'язкових рішень для всіх суб'єктів міжнародних відносин. У межах цієї системи держави виступають як суверенні актори, що не підпорядковуються жодній вищій політичній інстанції, а отже змушені самотійно гарантувати власну безпеку. Така структура міжнародного середовища детально обґрунтована в межах реалістичної та неореалістичної парадигм міжнародних відносин, зокрема у працях К. Волтца, який підкреслював, що анархія є визначальною характеристикою міжнародної системи та формує поведінку держав як раціональних акторів, орієнтованих на виживання [4].

За умов анархії формується логіка «самодопомоги», відповідно до якої кожна держава змушена покладатися передусім на власні ресурси та потенціал у забезпеченні національної безпеки. Це зумовлює постійну конкуренцію за ресурси, вплив і стратегічні переваги, що, у свою чергу, сприяє мілітаризації міжнародних відносин та загостренню геополітичного суперництва. Як зазначає Д. Міршаймер, у таких умовах держави прагнуть максимізувати свою відносну силу, що часто призводить до конфліктів інтересів і нестабільності міжнародного середовища [5].

Наслідком дії цієї закономірності є виникнення так званої «дилеми безпеки», яка полягає в тому, що заходи однієї держави, спрямовані на зміцнення власної безпеки (наприклад, нарощування військового потенціалу або укладення оборонних союзів), можуть сприйматися іншими державами як потенційна загроза. У відповідь вони також вдаються до аналогічних дій, що запускає механізм взаємного нарощування сил і призводить до ескалації напруженості. Класичне обґрунтування цього явища представлено у роботах Г. Баттерфілда [6] та Д. Герца [7], які підкреслювали, що дилема безпеки є структурною характеристикою міжнародної системи, а не результатом виключно суб'єктивних намірів держав. У сучасних умовах ця закономірність проявляється, зокрема, у гонці озброєнь, розвитку новітніх військових технологій, а також у сфері кібербезпеки.

Іншою важливою закономірністю є тенденція до формування балансів сил і систем союзів, через які держави прагнуть обмежити домінування окремих акторів і забезпечити відносну стабільність міжнародної системи. Баланс сил розглядається як механізм саморегуляції міжнародних відносин, що дозволяє запобігати встановленню гегемонії та знижувати ризики масштабних конфліктів. Як зазначає Х. Булл, баланс сил виступає однією з ключових інституцій міжнародного суспільства, яка забезпечує певний рівень порядку в анархічному середовищі [8]. У державно-управлінському вимірі ця закономірність проявляється у формуванні стратегічних партнерств, участі держав у військово-політичних блоках і коаліціях, а також у реалізації політики стримування.

Водночас сучасний етап розвитку міжнародної системи характеризується суттєвим розширенням самого поняття безпеки, яке виходить за межі традиційного військового розуміння та охоплює економічні, енергетичні, інформаційні, кібернетичні, екологічні та соціальні аспекти. Ця трансформація відображена у концепції «широкої безпеки», що розвивається в межах Копенгагенської школи [9], де підкреслюється необхідність врахування різних секторів безпеки та взаємозв'язків між ними. Такий підхід зумовлює ускладнення системи державного управління у сфері міжнародної безпеки, оскільки вимагає інтеграції різних політик, координації діяльності численних інституцій та використання комплексних інструментів реагування.

У цих умовах особливого значення набуває діяльність міжнародних організацій як інституційних елементів системи міжнародної безпеки. Вони виступають механізмами координації дій держав, платформами для переговорів і врегулювання конфліктів, а також джерелами формування міжнародних норм і стандартів поведінки. Зокрема, ООН відіграє центральну роль у підтриманні міжнародного миру і безпеки через діяльність Ради Безпеки, миротворчі операції та санкційні механізми, що передбачено її Статутом. У наукових дослідженнях підкреслюється, що міжнародні організації сприяють зниженню рівня невизначеності у відносинах між державами, підвищують рівень довіри та забезпечують інституційні умови для колективного реагування на глобальні виклики [10].

Таблиця 2.

Закономірності функціонування системи міжнародної безпеки у
державно-управлінському аспекті

Закономірність	Зміст закономірності	Державно-управлінський вимір
Анархічний характер міжнародної системи	Відсутність наддержавного центру влади, самостійність держав у забезпеченні безпеки	Формування самостійної безпекової політики, розвиток оборонного потенціалу
Логіка «самодопомоги» (self-help)	Держави покладаються на власні ресурси для гарантування безпеки	Посилення національних інституцій безпеки, стратегічне планування
Дилема безпеки	Посилення безпеки однієї держави сприймається іншими як загроза	Необхідність балансування між оборонною політикою та дипломатією
Баланс сил	Формування противаг для недопущення домінування окремих держав	Участь у союзах, стратегічних партнерствах, політика стримування
Формування міжнародних союзів	Об'єднання держав для забезпечення спільної безпеки	Участь у військово-політичних блоках, колективна безпека
Розширення поняття безпеки	Перехід від військової до комплексної (економічної, інформаційної, екологічної) безпеки	Інтеграція різних сфер політики у систему національної безпеки
Інституціоналізація міжнародної безпеки	Зростання ролі міжнародних організацій у регулюванні безпеки	Співпраця з міжнародними організаціями, імплементація міжнародних норм
Зростання взаємозалежності держав	Посилення впливу глобалізації на безпекові процеси	Необхідність координації політики та міжнародного співробітництва

Закономірності функціонування системи міжнародної безпеки відображають складну взаємодію анархічної структури міжнародного середовища, конкуренції держав, інституційних механізмів співробітництва та трансформації змісту безпеки. У державно-управлінському аспекті це обумовлює необхідність формування адаптивних, комплексних і багаторівневих механізмів управління, здатних

ефективно реагувати на сучасні виклики та забезпечувати баланс між національними інтересами і міжнародною стабільністю.

З позицій державного управління система міжнародної безпеки функціонує як механізм багаторівневого врядування, в якому поєднуються національні інтереси держав із міжнародними зобов'язаннями та колективними безпековими режимами. Ефективність її функціонування залежить від здатності держав формувати адаптивну безпекову політику, використовувати інструменти дипломатії, міжнародного права та стратегічного партнерства, а також брати участь у діяльності глобальних та регіональних безпекових інституцій. Саме взаємодія держав і міжнародних інституцій формує основу глобальної архітектури безпеки та визначає її стабільність у контексті трансформації світового порядку.

Висновки. Узагальнення теоретичних і прикладних підходів до аналізу принципів і закономірностей функціонування системи міжнародної безпеки дає підстави стверджувати, що сучасна архітектура безпеки формується під впливом поєднання нормативно-правових засад і об'єктивних структурних характеристик міжнародного середовища. Принципи, закріплені в міжнародному праві, насамперед у Статуті ООН, виступають базовими регуляторами поведінки держав, забезпечуючи мінімально необхідний рівень передбачуваності та впорядкованості міжнародних відносин. Водночас їх реалізація значною мірою залежить від політичної волі держав і ефективності механізмів державного управління у сфері безпеки.

Доведено, що анархічний характер міжнародної системи зумовлює домінування логіки «самодопомоги», конкуренції та балансування сил, що об'єктивно ускладнює досягнення стійкої рівноваги в системі міжнародної безпеки. У цьому контексті закономірність виникнення «дилеми безпеки» виступає ключовим чинником ескалації напруженості, що потребує від держав впровадження зважених управлінських рішень, спрямованих на поєднання оборонної спроможності з дипломатичними та інституційними інструментами стримування конфліктів.

Обґрунтовано, що важливою тенденцією розвитку міжнародної безпеки є її комплексна трансформація, яка проявляється у розширенні змісту безпеки та включенні до неї економічних, інформаційних, кібернетичних, екологічних і соціальних компонентів. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність переходу від вузькогалузевих до інтегрованих підходів державного управління, що передбачають координацію діяльності різних секторів публічної політики та залучення широкого кола інституцій.

Встановлено, що зростання ролі міжнародних організацій і безпекових інститутів є закономірною відповіддю на виклики анархічного середовища, оскільки вони забезпечують координацію дій держав, сприяють формуванню спільних норм і стандартів поведінки та створюють умови для реалізації механізмів колективної безпеки. Водночас їх ефективність залишається обмеженою через суперечності інтересів держав і відсутність дієвих механізмів примусу.

У державно-управлінському аспекті функціонування системи міжнародної безпеки характеризується необхідністю формування адаптивних, багаторівневих і стратегічно орієнтованих моделей управління, здатних забезпечити баланс між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями. Особливого значення набуває інституційна спроможність держав до участі у міжнародних безпекових процесах, розроблення ефективних стратегій національної безпеки та інтеграції у глобальні й регіональні системи колективної безпеки.

Принципи та закономірності функціонування системи міжнародної безпеки у сукупності визначають логіку розвитку сучасних міжнародних відносин, а їх врахування у процесах державного управління є необхідною умовою забезпечення стабільності, передбачуваності та ефективного реагування на глобальні виклики і загрози.

Список використаних джерел:

1. United Nations Charter, Chapter I: Purposes and Principles. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>
2. Principle of sovereign equality: the right to territorial integrity. URL: <https://www.ub.edu/sedeh/en/the-state-territorial-sovereignty-and-access-to-independence-according-to-international-law/principle-of-sovereign-equality-the-right-to-territorial-integrity>
3. Articles 1 and 2 of the Charter of the United Nations outline the purposes and principles of the United Nations. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/purposes-and-principles-un-chapter-i-un-charter>
4. Waltz K. Theory of International Politics. URL: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/486328/mod_resource/content/0/Kenneth%20N.%20Waltz%20Theory%20of%20International%20Politics%20Addison-Wesley%20series%20in%20political%20science%20%20%20%201979.pdf
5. Little R. John J. Mearsheimer's The Tragedy of Great Power Politics. In: The Balance of Power in International Relations: Metaphors, Myths and Models. Cambridge University Press; 2007: 213-248.

6. Elton GR. Herbert Butterfield and the Study of History. *The Historical Journal*. 1984; 27(3): 729-743. doi:10.1017/S0018246X00018057
7. John H. Herz. *Political Realism and Political Idealism. A Study in Theories and Realities* (Chicago, IL: University of Chicago Press, 1951).
8. Bull H. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. 4th Edition, Palgrave Macmillan, 2012.
9. Buzan B., De Wilde J., Waever O. *Security: A New Framework for Analysis*. Rienner Publishers, 1997. <https://doi.org/10.1515/9781685853808>
10. Keohane Robert O. The consumers' oil regime, 1974-81. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, REV-Revised, Princeton University Press, 1984, pp. 217-40. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7sq9s>.

References:

1. United Nations Charter, Chapter I: Purposes and Principles. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>
2. Principle of sovereign equality: the right to territorial integrity. URL: <https://www.ub.edu/sedeh/en/the-state-territorial-sovereignty-and-access-to-independence-according-to-international-law/principle-of-sovereign-equality-the-right-to-territorial-integrity>
3. Articles 1 and 2 of the Charter of the United Nations outline the purposes and principles of the United Nations. URL: <https://main.un.org/securitycouncil/en/content/purposes-and-principles-un-chapter-i-un-charter>
4. Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. URL: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/486328/mod_resource/content/0/Kenneth%20N.%20Waltz%20Theory%20of%20International%20Politics%20Addison-Wesley%20series%20in%20political%20science%20%20%20%201979.pdf
5. Little, R., John, J. (2007). Mearsheimer's The Tragedy of Great Power Politics. In: *The Balance of Power in International Relations: Metaphors, Myths and Models*. Cambridge University Press; 213-248.
6. Elton, GR. (1984). Herbert Butterfield and the Study of History. *The Historical Journal*, 27(3): 729-743. doi:10.1017/S0018246X00018057
7. John, H., Herz (1951). *Political Realism and Political Idealism. A Study in Theories and Realities* (Chicago, IL: University of Chicago Press).
8. Bull, H. (2012). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. 4th Edition, Palgrave Macmillan.
9. Buzan, B., & De, Wilde J., & Waever, O. (1997). *Security: A New Framework for Analysis*. Rienner Publishers. <https://doi.org/10.1515/9781685853808>

10. Keohane, Robert O. (1984). The consumers' oil regime, 1974-81. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*, REV-Revised, Princeton University Press, pp. 217–40. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7sq9s>.

Фінансування. Це дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Використання ШІ. При підготовці цієї статті штучний інтелект не використовувався. Автор несе повну відповідальність за зміст статті.
Подяки. Автор не має подяки.

Отримано: 21.04.2026

Прийнято: 28.05.2026

Опубліковано: 22.06.2026